

SEE MORE JESUS · WANTTOSEEMORE.COM

Ri kinb'an Rech Kinkolotajik? — Kinb'an Chi B'anik · Tzij re ri KJV ruk' ri Numeros re Strong

K'ASLEMAL PA RUB'ANIK · RI B'INEM RUK' DIOS — YUQ'IK, B'INEM, ANIM, TZAQATEM

¿Jas rajawaxik kinb'an rech kinkolotaj? — Ri xaq'anik

TZIJ RI KAJALATAJ

Ri kolotajik are' nabe' jun b'inem cho ronojel jastaq. Jun ak'al man kuchap ta ub'inik pa jun q'ij xwi. Nabe' kojokoteq'ik. K'ate k'u ri' ri utat kuchap chi uq'ab' xuquje' kuya'o retamab'al ri nabe taq uwarab'al. K'ate k'u ri' ri ak'al kub'ino utukel. K'ate k'u ri' kuk'iyer, xuquje' kanik'ow anim. Ri kanik'ow anim utz, kub'an jun anib'al. Ri anib'al k'o ukisb'al. Pa ri kish'al k'o jun corona tajin kuroyej. Jeri' ri' ub'inik ri winaq rukuk Dios. Ri Foundation etamanik xukut ri nima taq'alik, xuquje' ri kut are' xa jun ri xkib'ij kanoq ri apóstoles: cojonik, tzalij k'u'x, qasan pa ja' pa ub'i' ri Jesucristo, kikamik ri sipanik rech ri Lóq'olaj Uxlab'ixel, xuquje' k'ate k'u ri' kub'an k'oyeb'al, kukanaj kanoq, xuquje' kuk'is uk'aslemal kub'ano rech kopan pa ukisb'al. We etamanik kajaw'ax pa ri kutzij ri kut kunuxik jun k'aslemal chik. Ri Griego tzij rech kolotajik are' sozo (G4982, kolotajik), are' kraj kub'ij kolik, chajinik, xuquje' k'am uchakej ronojel. Ri Griego tzij rech kolotajem are' soteria (G4991, kolotajem), kraj kub'ij toqob'inik xuquje' utzalaj k'ol. Ri ojer Hebreo tzij are' yeshuwah (H3444, kolotajem), xuquje' ri ub'i' ri Jesús kuk'am ri' ri tzij pa uwi'. Ri' k'u ri kolotajem man xa jun ta ramaj. Are' ri Dios kukoltaj jun winaq che ri makaj xuquje' ri kamikal, xuquje' k'ate k'u ri' kub'ino rukuk ri winaq ronojel ri b'e kopan pa rachoch. We etamanik kuk'am b'i ri kolotajem pa ronojel b'e: jas jeri' kachapleta'ik ri b'inem rech kolotajem che jun k'ak' ral Dios, jas kab'an rukuk ri kolotajem q'ij chi q'ij, jas kayaik che jun ajchak'oj pa uch'oj Dios, xuquje' jas kuk'is uk'aslemal kub'ano kopan pa ukisb'al, jawi' k'olik ri corona rech k'aslemal jun majab'al.

OXIB' KUCHOLIJ KE'K'UT WI RI JUN CHOMANIK RI'

1. ¿Jas kachaple'taj wi ri b'inem rech ri kolotajinaq, xuquje' jas kalax wi jun winaq pa ri rach'alal ri Dios?
2. ¿Jas ta kub'ano ri winaq ruk' ri kolotajem, q'ij chi q'ij, are chi k'o chik uk'?
3. ¿Jas kub'an ri anim kuk'is wi, xuquje' jas ri yakom chi rech ri winaq ri kuk'ochej ronojel k'a pa ri k'isb'al?

I. KOTEM — JAS KUCHARPLE'J UB'INEM RI KOLOTAJINAQ

(Ri nuchomanik pa wanima' — ronojel b'e kajel loq che jub'iq'. Jun ak'al k'alik man ka'anik ta, kaq'amik, kaoq'ik, xuquje kutij uwa' leche' k'a katz'aqat na. Ri Loq'alaj Wuj kukoq we jastaq ri' chrij ri winaq ri xuch'ab'ej ri utzij ri Evangelio, rumal la' che jub'iq' katikarik, che jub'iq' katikarik, xuquje chatikara.)

A. HECHOS 2:38 Ri Pedro xub'ij chike: Chik'exa ik'u'x, xuquje' ri ichomanik chixtzalij ruk' ri Dios. Rajawaxik kab'an iqasana' pa jujunal pa ri ub'i' ri Jesucristo, xa jeri' kakuyutaj ri imak, xuquje' kik'amawa'j ri usipanik ri Tyoxalaj Uxlab'ixel. **[G907 baptizo ■] [G3340 metanoeo ■]**

CHIK'EXA IK'U'X + CHIB'ANTAJ QASANIK CHIWECH JUJUNAL PA RUB'I' JESUKRISTO → KAK'UL RI SIPANIK RI LOQ'ALAJ UXLAB'IXEL.

(Ri nuchomanik pa wanima' — we tzij are' uchi'aj ronojel ri b'e, xuquje' are' nab'e che ri oxib' tzij ri xa xk'am loq pa we tijonik che ri Uxe'al. Ri Uxe'al xujaq ronojel we chi'aj pa utzilal. Ronojel ri kuk'utuj chik are' ri kuriq jun winaq are chi kok pa uchi'.)

B. ROMANOS 6:17 Xa tyox che ri Dios rumal pune ojer ix patanil kan rech ri makaj, chanim inimam chik ri k'utu'n ri xya'taj chi'we. **[G5179 tupos ■] [G5219 hupakouo ■]** (18) Xixesataj loq pa uq'ab' ri makaj, kamik ix patanil chi rech ri suk'al.

IX XINIMAJ PA IWANIMA' RI UTAQANIK RI K'UTU'NIK → XIXTOR KANOQ CHUWECH RI MAK + IXXOK CHI E PATANIJEL RI TO'B'.

C. SANTIAGO 1:18 Xa rumal ri urayinik ri Dios xub'an chage xujalaxik chik junmul rumal ri tzij rech qas tzij, rech je kujuxik ri tiko'n ri qas k'o kutayij.

XA RUMAL RI URAYINIK RI DIOS XUB'AN CHAGE XUJALAXIK CHIK JUNMUL RUMAL RI TZIJ RECH QAS TZIJ → RECH JE KUJUXIK RI TIKO'N RI QAS K'O KUTAYIJ.

D. 1 PEDRO 1:23 Ix xixalax chik junmul, man ix rija'l ta chik winaq ri xaq kamel xane maj ikamik rumal cher ix rija'l chi ri utzij ri Dios ri k'aslik chib'e q'ij saq: **[G3306 meno ■] [G313 anagennao ■]**

ALAXINAQ CHIK JUMUL, MAN RUKUMAL TA RI IJA' RI KAQISIK, XANE RUKUMAL RI MAN KAQISIK TA → RUKUMAL RI UTZIJ RI DIOS, RI K'ASLIK XUQUJE' K'OLIK CHI JUMUL CHIK.

(Ri nuchomanik pa nuparaj — chiwila' ri etal, G313, ri Strong kub'ij chi ri anagennao kub'ij kalaxik chi jumul. Ri k'ak' alaxik are' jun qas alaxik, xuquje' ri ija' re we alaxik ri' are' ri utzij ri Dios. We ija' ri' man kaq'aj taj, rumal ri' ri alaxik uk'amom loq k'o na chi jumul.)

E. 1 PEDRO 2:2 Chirayij ri utzij ri Dios jetaq ri kub'an jun laj ak'al kurayij ri leche rech jeri' kixki'yik pa ri ikolotajem. **[G837 auxano ■] [G1051 gala ■]**

JETAQ K'AK'A TAQ AK'ALAB' + CHIRAYIJ RI SAQIL LECHE RE RI TZIJ → RECH KIXQ'Y CHUPAM.

F. GÁLATAS 4:6 Rumal k'u che ri ixralk'wa'l chi ri Dios, ri Dios xutaq loq ri Uxlab'ixel rech ri Uk'ojol pa taq iwanima' rech jeri' kixkwinik kib'ij: ¡Tat! **[G5 Abba ■]**

RUMAL K'U CHE RI IXRALK'WA'L CHI RI DIOS → RI DIOS XUTAQ LOQ RI UXLAB'IXEL RECH RI UK'OJOL PA TAQ IWANIMA' RECH JERI' KIXKWINIK KIB'IJ: ¡TAT.

G. ROMANOS 8:15 Man xik'amawa'j ta k'ut jun uxlab'al ri kub'an chi'we kixux patanil rech ri xib'in ib', xane ri Uxlab'ixel ri xixk'amawa'n che ralk'wa'l, kuya b'e chi'we kib'ij iTat che ri Dios.

[G5206 huiotesia ■] (16) Are ri Uxlab'ixel kayo'w ub'ixik che ri quxlab'al chi uj ralk'wa'l ri Dios.

IX IK'AMAWA'M RI UXLAB'IXEL RECH KALK'WA'LIXIK, RUMAL RI' KAQASIK'IJ: ABBA, QATAT → RI UXLAB'IXEL K'UT KUB'IJ CHI QAS TZIJ PA QANIMA', CHI UJ RALK'WA'L RI DIOS.

(Ri nuchomanik pa wanima' — ri nab'e ch'awem re jun ak'al are jun oq'ej, xuquje' ri Uxlab'ixel Loq'alaj kuya che ri k'ak' ralk'wa'l ri Dios ri junam nab'e ch'awem, kuraq uchi' kub'ij "Abba, Tataxel". Ri Abba are jun ch'uti'n tzij re jun ch'uti'n ak'al ri kuchap ub'e ruk' ri utat. Rumal ri', ri nab'e oración re ri k'aslemal ri xkolotajik rajawaxik k'o qas ruk' qas tzij, man nim ta uwach.)

H. Isaiah 46:3 ➤ *read this in your Bible*

XINUQ'AMA PA ALAJ KAJUN + XINUQ'AMA PA JUL → XA JE' CHI RI RI'JAB'AL RI' IN IN + KINUQ'AM NA, XUQUJE' KINKOLO NA.

(Ri nu chomanik pa in wach jun — chuwach ri Dios kachomataj chi are' ri kuk'ama' jun ak'al. Are xuk'ama' ri Israel chupam ri upam nan k'a pa unimal. Ri chuq'ab' ri kuk'ama' ri k'ak' alaxinaq kojonel pa ri nab'e chak, are' ri kuk'ama' ri

ri'j kojonel pa ri k'isb'al chak.)

JALAJÓJ K'UTUNEM, JUNAM RETAL — SAMARIA, RI JUYUB' Q'EQUMAL, XUQUJE' RACHOCH CORNELIO

I. HECHOS 8:12 Ri winaq xekojon che ri utz laj tzij rech ri Dios xuquje' ri ub'i' ri Jesucristo e k'i achyab' xuquje' ixoqib' xb'an kiqasana'. **[G907 baptizo ■]**

XEKOJON CHIRIJ RI FELIPE TZIJONIK CHIRIJ RI RAJAWAREM RI DIOS → XEQASAX PA JA', ACHYAB' XUQUJE' IXOQIB'.

J. HECHOS 8:36 Junam e b'enaq are xo'pan pa jun k'olib'al jawje' k'o wi ja', ri achi xub'ij che ri Felipe: Chawilampe', k'o ja' chi ri'. ¿La utz kab'an nuqasana'? (37) Ri Felipe xub'ij: We qas tzij katkojon che ri Jesús, utz kab'an aqasana'. Ri eunuco xub'ij: Kinkojo ruk' ronojel wanima' chi ri Jesús are uk'ojol ri Dios. (38) Ri achi xtaqan chutak'ab'axik ri eqomal, xeqaj pa ri ja', xb'an uqasana' rumal ri Felipe. (39) Are xe'l loq pa ri ja', ri Uxlab'ixel rech ri Dios xuk'am b'ik ri Felipe. Man xil ta chi uwach rumal ri achi. Ri achi ri man kak'uli' taj xutajej ri ub'e ruk' nimalaj ki'kotemal.

CHIWILA', WARAL K'O WI' JA'; JAS K'U KAQ'ATOW RI NUQASANIK? → XEQAJ KIKAB' PA RI JA' + XUKASAJ → XE' PA RI UB'E RUK' KI'KOTEMAL.

K. HECHOS 10:47 ¿La k'o jun man karaj taj kaqab'an kiqasana' we winaq ri'? A're' xkik'amawa'j ri Uxlab'ixel jetaq ri uj. **[G907 baptizo ■]** (48) Xtaqan k'u ri Pedro kab'an kiqasana' pa ri ub'i' ri Jesucristo. K'a te ri' ri Cornelio xub'ochi'j chi kakanaj kan ri Pedro jun janipa q'ij ruk'.

¿LA K'O JUN WINAQ KUTZ'AQATISAJ RI JA', RECH MAN KEK'AMIK TA PA QASAN JA'? → XUTAQ CHIKE KEK'AM PA QASAN JA' PA RUBIT' RI AJAWXEL.

(Ri nuchomanik — oxib' k'utb'al, oxib' molaj winaq, jun uchi' ja. Pa Samaria ronojel ri tinimit xtatab'ej xuquje' xnimanik, pa ri b'e rech ri q'equ'mal jun b'inel xtatab'ej xuquje' xnimanik, pa rachoch Cornelio jun rachalaxik ajmulkanaela winaq xtatab'ej xuquje' xnimanik. Ri b'inel k'a te ri' "xb'ek pa ub'e ruk' ki'kotemal", rumal ri' ri b'inem rech ri kolotajinaq kutikirisaj ruk' ki'kotemal.)

II. B'INEM — JAS KA B'AN CHIRIJ RI KOLOTAJIK Q'IJ CHI Q'IJ

(Ri nuchomanik pa wanima' — ri ak'al k'o chi pa raqan, xuquje' k'ama'tal ri b'inem. Ri kolotajem are jun b'e rech kab'in chi q'ij, man are ta jun b'eyomal ri kayak pa jun kaxa xuquje' kilix jujun mul. Ri nab'e iglesia xk'asi q'ij chi q'ij, xuquje' ri tzij re we tanaj kuq'alajisaj: kak'asik, kab'inik, kachakunik, kuchajij, kuchomaj, k'iyik.)

A. HECHOS 2:42 Konojel ri xekojonik xkib'an ri xkik'ut ri e taqo'n re ri Jesús, xkimulij kib' ruk' ki'kotemal, junam xkib'an ch'awem, junam xkitij kiwa. **[G4342 proskartereo ■]**

XKIKOJ KANOQ CHUPAM RI UKUT'UNIK RI E TAQOWINAQ + JUNAMIL + JACH WA + CH'AWEM.

(Nuchomanik pa wanima' — are wa' ri ukab' chike ri oxib' tzij ri e k'ama loq pa ri Uxe'al, xuquje are ri q'ij chi q'ij k'utb'al re ronojel ri b'inem chapatan. Ri Strong's kub'ij chi proskartereo (G4342, kk'oji' chapatan pa jun jastaq) kel kub'ij kuya' rib' chapatan pa jun jastaq. Ri nab'e iglesia man xkisolij taj we kajib' jastaq, xane xkik'aslema'j wi.)

B. COLOSENSES 2:6 Rumal k'u ri', chixk'ol pa ri Ajawxel Jesucristo, jacha ri xib'an chuk'amawa'xik. **[G950 bebaioo ■] [G4492 rhizoo ■]** (7) Chixjegeloq xuquje' chixk'iy pa Cristo, qas chixk'ol pa ri kjob'al jetaq ri xk'ut chi'wach, xuquje' chixnoj che tyoxinik.

JETAQ RI XIKAMAWA'J RI CRISTO JESÚS RI AJAWXEL, JE'RI' CHIXBINOQ PA RECH → TICOXINAQ XUQUJE' YAKINAQ PA RECH + JEQELIK PA KOJONIK.

C. FILIPENSES 2:12 Xaq jeri', loq'alaj taq qachalal, rumal cher amaq'el kixniman chwe, man xwi ta are in k'o iwuk', xane are man in k'o ta iwuk', chiwuk'aj ri ikolotajem ruk' moch'oj ib' xuquje' ruk' nimanik. **[G1754 energo ■] [G2716 katergazomai ■]** (13) Jeri' rumal cher are ri Dios kab'anow chi'we chi kixnimanik xuquje' kiwaj kib'an ronojel ri jastaq rech kib'ano ri urayib'al uk'u'x.

CHIB'ANA' RUKUK' XIB'IN IB' XUQUJE' B'IRIBINEM RI IKOLOTAJEM → ARE RI DIOS RI KACHAKUN CHUPAM IWANIMA' CHI KAJ IB' XUQUJE' CHI KIB'ANO.

(Ri nuchomanik pa in wi' — ri at kachakun CHUWACH ri kuchakuj ri Dios PA ranima, xuquje' ri Strong's kubij chi ri katergazomai (G2716, chakunik chuwach) kel kubij kuk'am bik jun jastaq kkuqu' k'a pa ruk'isb'al. Ri kolb'al are jun sipanik re ri Dios, sipam rumal ri utzil, xuquje' ri utzil kel kubij ri toqob'isanik re ri Dios ri man taqil ta. Ri chak man

kuchap ta ri sipanik, xane kuk'am bik k'a pa ruk'isb'al, junam rukwach jun iyaj ri yaom chik, xa kraj katikax na, katukix, xuquje' kamolix pa ri jachanik.)

D. ROMANOS 6:11 Ix xuquje', chiwila' chi ix kaminaqib' chik jeri' man kuya ta chik kixmakunik, xane ix k'aslik rech kiya uq'ij ri Dios pa Cristo Jesús. **[G3049 logizomai ■]**

IX XUQUJE', CHIWILA' CHI IX KAMINAQIB' CHIK JERI' MAN KUYA TA CHIK KIXMAKUNIK → XANE IX K'ASLIK RECH KIYA UQ'IJ RI DIOS PA CRISTO JESÚS.

E. LUCAS 8:15 Are k'u ri ija' ri xqaj pa utz laj ulew are ri winaq ri kakitatab'ej ri tzij ruk' ronojel kanima', kakiyak ri tzij pa kanima', amaq'el kewachinik rumal cher amaq'el kakichakuj ri utzij ri Dios. **[G2722 katecho ■]**

JUN SUK' XUQUJE UTZ RANIMA' + UTOM RI TZIJ, KUK'OLO' PA RANIMA' → KUYA UWACH RUK' KOWILAL.

F. Psalm 1:2 ↗ *read this in your Bible*

RI K'U'X KIKOTIK CHIRIJ RI UTAQANIK RI AJAWXEL + PA RI UTAQANIK KUCHOMAJ CHAQ'AB PAQ'IJ → JETAQ JUN CHE' TIKOM CHUCHI' RI JA'.

G. Joshua 1:8 ↗ *read this in your Bible*

WE WUJ RECH RI TAQANIK MAN KEL TAJ PA RI ACHI' + CHANA'TAJ CHUPAM CHI PAQ'IJ CHI CHAQ'AB' → K'A TE RI' KAB'AN NA UTZ RI AB'E.

(Ri nuchomanik pa in wi' — che ri Josué ri Dios xubij: chachomaj pa ri wuj chi q'ij chi aq'ab', xuquje' ri salmo kubij chi ri utzalaj achi ri kachomanik chi q'ij chi aq'ab' junam rukwach jun che tikom chuchi' nima' ja'. Ri Strong's kubij chi ri hagah (H1897, chomanik) kel kubij oqej, tzijonik chi jubikil. Rumal ri', ri tzij man xew ta kasik'ix rukwach ri boq'och, xane kayak pa ri chi', chi aq'ab' chi q'ij, kuk'iy jub'iq' ruxe' pa ranima ri achi.)

H. 1 JUAN 1:7 We uj k'o pa ri tunal, jacha ri Cristo k'o pa ri tunal, k'o qariqoj ib' ri' kuk' nik'aj chik, xuquje' ri ukik'el ri Cristo, uk'ojol ri Dios are kujch'ajch'ob'en che ronojel uwach mak.

[G2511 katharizo ■]

WE K'O Q'IJ PA RI SAQIL, JETAQ RI ARE' K'O PA RI SAQIL → K'O QAMOLOJRIK JUN RUK' JUN CHIK + RI UKIK'EL RI JESUCRISTO RU K'OJOL CH'AJCH'OJIRISAN QE CHE RONOJEL MAK.

(Ri nuchomanik pa wib' — ri Uxe'al xuk'ut ri kik'el ri kach'ajan uwach jun aj mak chuchi' ja. Waral ri junam kik'el ku'tz'aqatisaj ch'ajch'oj ri binaq pa b'e. Ri winaq ri kabin pa saqil man kabin ta chi najtir che ri kik'el.)

I. HEBREOS 10:24 Chel qak'u'x chiqajujunal rech jeri' kujkwinik kaqaloq'aj qib' xuquje' kaqab'an ri utz laj taq chak. **[G3870 parakaleo ■]** **[G1997 episunagoge ■]** (25) Mujtani'k che ri b'enam pa taq ri mulim ib' jetaq ri kakib'an e jujun, xane qataqchi'j qib' chqajujunal, qas are qilij ub'anik jeri' rumal ri q'ij are katzalij loq ri Ajawxel xqeb' loq.

CHQANA'O QIB CHIQECH JUJUNAL RECH KUYA' CH'A'J RI LOQ'ANEM XUQUJE' RI UTZ TAQ CHAK + MI QAYA' KANOK RI QAMOLOB'AL QIB → SIB'ALAJ NIM CHIK, JAS CHI KIWIL CHIK NAQAJ RI Q'IJ.

J. 2 PEDRO 3:18 Xane kixk'iy pa ri toq'ob' xuquje' ri eta'manik rech ri Ajawxel qaKolonel Jesucristo. Che are' ya'tal wi ri juluwem kamik xuquje' ronojel q'ij. Jeri'. **[G837 auxano ■]**

XANE KIXK'IY PA RI TOQ'OB' XUQUJE' RI ETA'MANIK RECH RI AJAWXEL QAKOLONEL JESUCRISTO.

(Ri nuchomanik pa wanima' — ri tanaj re b'inem k'o jun ch'uti'n k'utb'al, k'amik xuquje' b'inem, tatab'exik xuquje' uchajixik, chomanik chaq'ab' chi q'ij, k'olik pa saqil, k'olik kuk' ri alaxik, k'iyik. Jun ak'al ri kuwa' q'ij chi q'ij xuquje' kab'in q'ij chi q'ij man kakanaj ta kan ak'al. Kamik ri b'inem k'o uchuq'ab', xuquje' xopan ri q'otaj re ri anim.)

III. UJANIQ LE ETZ'ANEM — CH'AKANEM RECH JUN AJCH'OY PA RE UCHOQ'AB' AJAWAXEL

(Ri nuchomanik pa wanima' — kamik ri b'inem kux jun ajanik, xuquje' ri ajanik kux jun ch'o'j. Ri kuxlanik rech koltajik are ri sombrero puwi' ujolom ri ajch'o'j, xuquje' ri ch'ich' rech saqil are ri ratz'yaq pa ri q'ij ri petinaq. Ri ajch'o'j kach'o'jinik xuquje' kuya rib', are k'u ri Dios kub'ano ri koltajik.)

A. ROMANOS 13:11 Chixok il chub'anik ronojel we jastaq ri', iweta'm jas ub'anik ri q'otaj ri uj k'olik. Chixk'astaj che ri waram, rumal cher ri qakoltajem sib'alaj naqaj chik k'o wi loq cho are taq xujkojonik. **[G3696 hoplon ■]** **[G4991 soteria ■]** (12) Naj chik okinaq ri aq'ab', xqeteqob' loq ri q'ij. Rumal b'a ri' qatzaga b'a kanoq ri chak rech ri q'equ'mal, are qakojo ri che'yab'al rech ri tunal ri katunanik.

KAMIK ARE Q'IJ RECH KAQCHAPLE'IJ KA'JIK PA RI WARIK + KAMIK NAB'E RI QAKOLOTAJEM CHUWACH ARE CHI TAQ XQAKOJO → CHIQUESAJ RI TAQ CHAK RECH RI Q'EQU'MAL + CHIKOJ CHIB RI CH'ICH' RECH RI SAQIL.

(Ri nuk'u'x pa in wach — ri Pablo kuk'asuj ri ajaninel jacha jun ajch'oja'l chwach usaqirem q'ij, xuquje' kuya' ri retal rumal ri chak'asik: ri qakolik' naqaj chik ub'anom chuwach are chi xqakojo pa qanimaj. Pa we tzij, ri kolik man k'o ta chi rij ri kojonel, xane k'o chwach, kuxk'exik naqaj che' jujun chak'ab'. Ri achi kanimaj rutzil toq ri uk'isik ri aninem kachaptajik.)

B. 1 TESALONICENSES 5:8 Ri uj k'ut ri uj re ri tunal, k'ol qeta'mab'al, qakojo ri tob'al uwo qak'u'x rech kojjob'al xuquje' rech loq'anik xuquje' ri aye'nik rech kolotajem to'b'al rech ri qajolom rech man kaqarik ta k'ax. **[G4991 soteria ■] [G4030 perikephalaia ■]** (9) Jeri' rumal ri Dios man xujucha' ta apanoq rech kaqarik k'ax, xane rech kaqak'amawa'j ri kolotajem xa rumal rech ri Ajawxel Jesucristo. **CHAK'IJA' IWIB' + CHIKOJO RI PIXAB CH'A'ITEM RE KOJOB'AL XUQUJE' LOQ'ANEM + CH'UTI' SOMBRERO, RI KU'LBAL K'U'X RE KOLOTAJEM → RI AJAWXEL MAN XUKOJ TAJ CHAQE RI OYOWAL, XANE RECH KAQARIQA RI KOLTAJEM PA RI QAJAWXEL JESUKRISTO.**

C. 1 PEDRO 5:8 Chib'ana ri qas suk' ub'anik, qas chiwila na ri kib'ano, jeri' rumal cher ri Itzel xaq kasutini'lob'ik jer kub'an jun koj, xaq raye'm jachin kutij b'ik. **[G436 anthistemi ■] [G1127 gregoreo ■]** (9) Miya b'e che, ko chixk'ol pa ri ikojob'al, iweta'm wachalal chi konojel ri i'wachalal ri e k'o pa ronojel ri uwachulew tajin kakiriq xuquje' ri q'oxom ri kiriq ix.

CHIXK'ASTAJ, CHIXILO' + RI IKÄBIL RI ITZEL, JETAQ JUN KOJ RI KACH'AWIK, KABIN CHI KIJ → CHI'J RUKUMAL JEQELIK CHUPAM RI KOJONIK.

(Ri nuchomanik pa wanima' — Ri Pablo kub'ij: chixk'asloq xuquje chikoj ri ch'ich' rech ch'o'j. Ri Pedro kub'ij: chixk'asloq, chichajij iwib', rumal ri k'ulel kutzukuj jachin kutijo. Jun koj kutzukuj ri kuwarik, rumal la' ri ajch'o'j ri k'asloq xuquje kuch'ij ruk' jeqeb'al pa ri kojjob'al, man k'äx taj kachapik.)

D. 2 TIMOTEO 1:8 Xaq jeri' man kak'ixib'ej ta uq'alajisaxik ri Ajawxel, xuquje' man kak'ixib'ej ta nub'ixik in, rumal xa rumal rech ri Cristo in tz'apital pa che'. Je xuquje' ri at, rajawaxik ruk' ri ukwinem ri Dios, kakoch' ri k'axk'olal rumal ri utz laj tzij. **[G2821 klesis ■] [G4982 sozo ■]** (9) Rumal cher ri Dios xujukolo xuquje' xuya sik'inik chaqe pa ri jun tyoxalaj k'aslemal, man xa ta rumal ri qachak, xane rumal ri utoq'ob' xuquje' ri ucha'nik loq. Xuya loq we toq'ob' chaqe pa Cristo Jesús, are maja' kamajitaj loq ri q'otaj.

CHATOK'OWIK PA TAQ K'AXK'OLIL RECH RI UTZ LAJ TZIJ → RI XOJUKOLO, XUQUJE' XOJUSIK'IJ RUK' JUN SIK'INIK LOQ'ALAJ + RUMAL RI RAJ KARAJ XUQUJE' RI UTOQ'OB' ARE'.

E. ROMANOS 1:16 Qas tzij man kink'ixib'ej taj uq'alajisaxik ri utz laj tzij rumal are ukwinem ri Dios rech jeri' kekolotaj konojel ri kekojonik: nab'e na ri winaq a'j Israel k'a te ri' ri winaq ri man a'j Israel taj. **[G4991 soteria ■] [G1411 dunamis ■]**

MAN KINK'IX TA CHIRIJ RI UTZIJ RI KRISTO → ARE' UCHUQ'AB' RI DIOS CHIRIJ TO'B'AL KONOJEL RI KEKOJON.

(Nuchomanik pa wanima' — ri ch'ich' re ri ajch'o'j pa we ejersito ri' man ch'ich' taj, xane are ri utz'ijob'al ri Dios, "ri uchuq'ab' ri Dios pa kolotajem". Ka'ib' mul kub'ij ri Pablo chi man kk'ixik taj, man rech ri q'alajisanik re ri Qajaw taj, xuquje man rech ri utz'ijob'al ri Cristo taj. Chak'ama ri utz'ijob'al pa sipanik, rumal cher are ri utz'ijob'al ri kub'ano chi ri kolotajem kopan cho ri jun chik winaq pa ri b'e.)

F. Exodus 14:13 ↗ *read this in your Bible*

MIXIXI'J IWIB', CHIXKANAJ KANOQ, CHIWILA' RI UKOLOTAJIK RI AJAWXEL.

G. 2 Chronicles 20:17 ↗ *read this in your Bible*

MAN KIRAJ TA CHI KIXCH'O'JIN PA WA JO'J → CHIXOQE KANOQ, KIWILA RI TO'B'AL RI AJAWXEL RIK'IL IWECH + MI XIB'IJ IWIB.

(Ri nuk'u'x pa in wach — chuchi' ri mar ri Moisés kub'ij, "chixk'oje' chi jumul, chiwilape ri ukolik ri Ajaw", xuquje' chwach oxib' ch'oj nima'q ajch'oja'ib' ri taqanel rech Judá kuta' ri junam taqanik. Pa kib' kajlajuj etaman, ri winaq k'o na kib'e chi kib'inik, xa ta ri kolik are' uchak ri Dios, man uchak ta ri sanikel. Rumal ri' ri tzij are kolik, man are ta tojb'al.)

H. HEBREOS 10:38 Are k'u ri suk' winaq kak'asi' na rumal ri kojjob'al, we k'u katzalij kanoq chirij makaqaj ta ri' chinuwach. **[G4047 peripoiesis ■] [G5288 hupostello ■]** (39) Ri uj k'ut, man uj kachi'l taj ri ketzalij kanoq, ri kasach kiwach, xane uj kachi'l ri k'o kikojob'al chuchajixik ri kik'aslemal.

RI SUK'UB' K'O NA UK'ASLEMAL RUMAL RI KOJONEM + WE JAS JUN WINAQ KUTZOLIJ RIB' CHI RIJ, RI NUANIMA MAN KUK'OJE' TA UK'OTE'MAL PA RIJ → UJ MAN OJ TA RI E KETZOLIJ RIB' CHI RIJ PA K'ISB'AL, XANE OJ RI E KOJONEL PA RI KOLEM RE RI QANIMA.

(Ri nuchomanik pa wanima' — jun ajch'o'j k'o xa jun ub'e, are ri k'o chuwach. Strong's kub'ij chi hupostello (G5288, xtzalij b'ik) kel kub'ij xtz'ininik, xel b'ik. Ri wuj chike ri aj Hebreos k'o keb' molaj pa ri ch'o'j, xa je' chachapa ri ak'ulaj chi q'ij ruk' ri kekojon rech "kekolotaj ri kanima".)

I. LUCAS 9:23 Xub'ij k'u chike konojel: We k'o jun karaj kub'an nutijoxel, mub'an ri urayinik, ronojel q'ij reqaj ri uche' ripb'al xuquje' chinuterene'j. **[G4716 stauros ■]**

MUB'AN RI URAYINIK, RONOJEL Q'IJ REQAJ RI UCHE' RIPB'AL XUQUJE' CHINUTERENE'J.

J. LUCAS 14:28 Qa'nampe che, k'o jun achi ri karaj kuyak jun nimalaj torre. ¿La man nab'e kat'uyi'k chi rilik janipa kel wi ri kub'ano, xuquje' we k'o nim urajil chuk'isik ri chak? **[G1615 ekteleo ■]**

[G5585 psephizo ■] (29) Xaq kayoq' ri' kumal konojel ri winaq ri ki'lowik we xwi kub'an ri utak'alib'al ri ja, man xkwin taj xuk'iso. (30) “Man xkwin ta le k'in achi chuk'isik ri xumajij,” kecha ri' ri winaq che.

MAN KUXEN TA WI KANAB'EJ NAB'E, XUQUJE KAJILAN RI RAJIL, WE K'O RONOJEL RI RAJWAXIK CHUCH'AKATAJISAXIK? → WE ACHI RI' XUCHAPLEEJ UB'ANIK, MAN XKWIN TA CHUCH'AKATAJISAXIK.

(Ri Ajawxel kraj ronojel ri qak'aslemal, ronojel q'ij, xuquje' kub'ij chi kajilax na ri rajil chuwach ri yakik jun ja. Jun ja tiktal uyakik xuquje' man tz'aqat taj kub'an chike ri winaq katze'nik, man kolem taj. Chajilaj ri rajil, chak'ama ri ukurus ronojel q'ij, xuquje' cha'na jun ajyakol ja ri kutz'aqatisaj ri uchak.)

K. APOCALIPSIS 12:11 We qachalal xech'eken pu'wi' we jastaq ri' rumal ri ukamikal ri alaj chij xuquje' rumal xkiq'alajisaj ri ub'i'; man xkixi'j ta kib' cho ri kamikal xane xkiya kib' pa kamik. **[G3528 nikao ■]**

WE QACHALAL XECH'EKEN PU'WI' WE JASTAQ RI' RUMAL RI UKAMIKAL RI ALAJ CHIJ XUQUJE' RUMAL XKIQ'ALAJISAJ RI UB'I' + MAN XKIXI'J TA KIB' CHO RI KAMIKAL XANE XKIYA KIB' PA KAMIK.

L. JUDAS 1:20 ➤ *read this in your Bible*

CHIYAK' IWIB' PA RI SIB'ALAJ SANTO' IKOJONIK + KIXCH'AWEN PA RI LOQ'OLAJ UXLAB'IXEL → CHIWILA' IWIB' PA RI LOQ'OQ'IL RE RI DIOS, KILO' CHIRIJ RI TOQ'OB' RE RI QAJAW JESUCRISTO PA JUNAB' K'ASLEMAL.

(Ri nuchomanik pa wanimaa' — kinmulij pa jun k'olib'al ronojel ri taqonik rech ri ajch'o'j: chk'asloq, chukoj ri kuxlanem rech ri kolotajik jer jun jolomab'al, chumajij il, chuk'amawa'j ri utz laj tzij man k'ixib'al taj, mat k'o jun k'utinik chi rij, xuquje' chuk'amawa'j ri ripb'al ronojel q'ij. Ch'aqan pa ri ukik'el ri Jesús, ri k'o ub'i' Alaj Chij rech ri Dios, xuquje' chuloq'oj na cho ri k'aslemal. Ri anim tijo'j k'a kub'an chupam ri q'atb'al, xuquje' ri q'atb'al k'o chi naqaj.)

IV. RI K'ISB'AL B'E — JUN KOLOTAJEM MAN K'O TA UQ'ISIK, XUQUJE' RI KORONA RECH K'ASLEMAL

(Nuchomanik pa wanima' — ronojel ub'aniik jun ansaqiil k'o uk'isik, ri k'isik ri' man jun tapya taj, xane jun corona, jun tem, xuquje jun nim molaj winaq. Ri kolotajem xuchaple'j pa ri porta, k'ate ri' xb'ino kanoq pa ronojel q'ij, k'ate ri' xch'o'jin jer jun ajch'o'j. Kamik xto'taj, xuquje ri uto'tajik k'o ub'i' pa ri tz'ib'atalik: "uk'isik ri ikojonik, are wa' ri kolotajem re ri iwanima'".)

A. MATEO 24:13 Are k'u ri ko kak'o'ji'k, kakolotaj na pa ri k'isb'al q'ij. **[G5056 telos ■]**

[G5278 hupomeno ■]

ARE K'U RI KO KAK'OJI'K → KAKOLOTAJ NA PA RI K'ISB'AL Q'IJ.

(Ri nuchomanik pa wanima' — are wa' ri urox tzij uk'amom loq che ri Uxe'al, xuquje are ri ch'utinaq chikiwach ri oxib'. Ri Strong kub'ij chi ri telos (G5056, k'isb'al) kel kub'ij ri k'utb'al ri kaya wi reta'm, ri ch'akatajik. Ri Pedro kukoj junam tzij keb' versiculo chik, xuquje kub'ij chaqe jas ri k'isb'al.)

B. HEBREOS 9:27 Jetaq ri b'i'tal loq, qonojel uj winaq xa junmul kujkamik, k'a te ri' kape na ri q'atoj tzij. **[G4991 soteria ■]** (28) Je xuquje' ri Cristo xa junmul xutzuj rib' rech jeri' karesaj ri kimak e k'i, k'a te ri' katzalij chi na loq man xa ta kulkam chi junmul rumal ri qamak xane kapetik chuya'ik koltajem chike ri kaye'm ri upetib'al.

RI CRISTO JUN MUL XYA'TAJ RECH KUK'AM RI KIMAK E K'I WINAQ → CHIKE RI KEYE'J CHE, KUK'UT NA RIB' UKAB' MUL, MAJ MAK, PA RI KOLOTAJEM.

(Ri nu chomanik pa in wach jun — ri nab'e mul xpe ri Kriso, xukuch ri mak. Ri ukab' mul xpe na, kuk'am b'ik ri kolem cho kachoch chike "ri keka'yen che". Ri k'isb'al re we jun ansil are' jun Ajaw kuk'ut na ri', rumal ri' are ri taqanik: chajij, ka'yej,

xuquje' koch'oj.)

C. 1 PEDRO 1:8 Ri ix kiloq'aj ri Jesucristo pune man iwilom uwach, kikojo chi k'olik, xuquje' sib'alaj kajuluwik ri iki'kotemal. **[G4991 soteria ■] [G5056 telos ■]** (9) Jeri', rumal tajin kik'amawa'j ri ikolotajem rumal ri ikojob'al.

RI MAN IWILOM TAJ, KILOQ'AJ + K'O K'U IKOJONINAQ, KIXKI'KOTIK RUK' KI'KOTEMAL RI MAN KUB'AN TAJ K'UTUNIK → KIK'AMAWA'J RI UK'ISB'AL RI IKOJONINEM, ARE WA' RI KOLOTAJEM RECH IWANIMA'.

(Ri nu chomanik pa in wach jun — chi'kajik ri etal, G5056. Ri k'isb'al ri kukoch'o jun winaq pa Mateo 24:13 xuquje' ri k'isb'al ri kuk'amawa'aj jun winaq pa we jun tzij, are' junam ri tzij pa Griego. Chakoch'o k'a pa ri k'isb'al, xuquje' ri k'isb'al ri kojtaj pa aq'ab' are' ri kolem re ri ranima.)

D. SANTIAGO 1:12 Utz rech ri winaq ri man katzaq taj pa mak, rumal cher are kaya'taj na che ri korona ri utzujum ri Dios chike ri kakiloq'aj ri ub'i'. **[G4735 stephanos ■] [G5278 hupomeno ■]**

UTZ RECH RI WINAQ RI MAN KATZAQ TAJ PA MAK → RUMAL CHER ARE KAYA'TAJ NA CHE RI KORONA RI UTZUJUM RI DIOS CHIKE RI KAKILOQ'AJ RI UB'I'.

E. HECHOS 20:24 Man kinok ta k'u il cho we k'axk'olal ri', xuquje' man are ta gas nim kinwil wi. Are kawaj kink'is ri nuchak ri nutaqem rech kinopan pa ri k'isb'al rech ri nuk'aslemal ruk' ki'kotem xuquje' kinto'taj chutzijoxik ri utzij ri Dios, chike ri winaq, are wa' chilib'etal chwe rumal ri Ajawxel Jesús. Kinb'ij chike ri winaq chi ri Dios sib'alaj kutoq'ob'isaj kiwach konojel. **[G1408 dromos ■] [G5048 teleioo ■]**

MAN K'O TA JUN RECH WE JASTAQ RI' KACH'ILENIK NUWACH, XUQUJE' MAN KINYA TA UQ'IJ RI NUK'ASLEMAL CHWE WI IN → RECH KINTZ'AQATISAJ RI NUB'E RUK' KI'KOTEMAL + RECH KINB'IJ RI UTZ LAJ TZIJ RECH RI UTOQ'OB' RI DIOS.

(Ri nu chomanik pa in wach jun — chi'kajik jas kuch'ab'ej jun ajk'isb'al chak. Ri Pablo kuta chi kuk'is ri ub'e ruk' ki'kotemal, man xaq xuwi ta chi kuk'oloq'ij. Ri k'isb'al taq'aj re ri b'e are' na k'a jun b'e re tziyonem, re k'utuxik ri utzij ri utoq'ob' ri Dios k'a pa ri k'isb'al.)

F. HECHOS 20:32 Kamik k'ut, qachalal, kixinjach kan pu'q'ab' ri Dios rech man kasachan ta ri utzij ri Dios ri kuk'ut chiqawach chi sib'alaj nim ri utoq'ob' pa qawi'. We tzij ri' kakwinik kuya ichuq'ab', xuquje' kuya ri iwechab'al junam kuk' konojel ri e rech ri Dios. **[G2817 kleronomia ■] [G2026 epoikodomeo ■]**

KINYA IWE PA UQ'AB' RI DIOS, XUQUJE' CHE RI UTZIJ RI UTOQ'OB' → K'O UKWINEM CHE IYAKIK + CHE UYA'IK JUN IWECHAB'AL CHIKIXO'L KONOJEL RI E TYOXIRISAN CHIK.

G. HEBREOS 5:8 Pune uk'ojol ri Dios, xreta'maj ri nimanik rumal ri k'axk'olal. **[G5219 hupakouo ■] [G4991 soteria ■] [G159 aitos ■]** (9) Are xto'taj ri Cristo chub'anik ronojel ri karaj ri Dios, xuxik kolonel rech jeri' xuya kikoltajem konojel ri kenimanik.

PUNE UK'OJOL RI DIOS, XRETA'MAJ RI NIMANIK RUMAL RI K'AXK'OLAL → XUXIK KOLONEL RECH JERI' XUYA KIKOLTAJEM KONOJEL RI KENIMANIK.

(Ri nuchomanik pa wanima' — ri b'e ri katajin kab'inik are' jun b'e ri xb'inik chik nab'e. Ri Jesús xretamaj ri nimanik rumal ri k'axk'olil ri xuk'ulmaj, xuchap chik ub'e, xux ajk'amal rech ri kolotajem ri man k'o ta uk'isik. Ri tzij kubij jachin ri kkiriq ri kolotajem, "ronojel ri kkinimaj.")

H. Isaiah 45:17 ↗ *read this in your Bible*

RI ISRAEL KAKOLOTAJ PA RI AJAWXEL RUKUMAL JUN KOLOTAJEM RI MAN K'ISIK TA → MAN KIXK'IXIB' TA NI KIXSACH TA PA JUMUL CHIK.

I. Isaiah 51:6 ↗ *read this in your Bible*

RI KAJ KASACH NA QAS JETAQ RI SIB' + RI ULEW KARI'JOB'IK JETAQ JUN ATZ'YAQ → ARE K'U RI NUKOLOTAJEM XA JUMUL, MAN K'O TA B'I + RI NUTZ'AQATALIK MAN KASACH TA NA.

(Ri nuchomanik pa nuparaj — chiwila' cho, kub'ij ri q'alajisal utzij, xuquje' chitzu'j na ri kaj xke' chi rilitajik jetaq ri sib'. K'a te ri' chitatab'ej ri man k'o ta uq'isik: ri nukolotajem k'o na chi jumul. Ri sipam chawe pa uchi' ja k'o na na chuwach ri kaj k'o puwi'.)

J. APOCALIPSIS 7:9 K'a te ri' xe'nwil sib'alaj e k'i winaq kipetik pa ronojel ri uwachulew, kepetik pa ri nitz' xuquje' nim tinimit, ri ketzijon pa taq jaljoj taq ch'ab'al rech ronojel ri uwachulew, man k'o ta jun kakwinik karajilaj ri kik'iyal. E tak'atoj cho ri ut'uylil'al ri alaj chij, kikojom saq taq katz'yaq xuquje'

kuk'a'm uq'ab' taq palma pa kiq'ab'. **[G4991 soteria ■]** (10) Konojel kakirag kichi' kakib'ij: Ri koltajem kape che ri Dios xuquje' che ri alaj chij ri e t'uyul pa ri t'uyulib'al.

JUN NIM MOLAJ WINAQ, RI MAN JUN ACHI KUYA TA RETAL, RECH RONOJEL TINAMIT + XEK'OJE' CHUWACH RI T'UQUEM TEM, XUQUJE' CHUWACH RI ALAJ CHIJ → XKIRAG KIK'U'X RUK' NIM CH'AWEM, XKIB'IJ: KOLOTAJEM CHE RI QADIOS.

K. APOCALIPSIS 7:13 K'a te ri' jun chike ri e k'amal taq b'e xuta jun k'otb'al chi', jewa' xub'ij: ¿Jachin wa' we kikojom saq taq atz'yaq, jawje' kepe wi? **[G4150 pluno ■]** (14) Ri in xinb'ij che: Ajawxel, lal lal eta'maninaq. Ri Are' xub'ij chwe: Are wa' ri xe'l loq' pa ri nimalaj k'axk'olal ri xk'ulmatajik cho ri uwachulew. Are wa' ri xjeqi'k kik'u'x chirij ri Dios, rumal ri' ri Dios xukuy ri kimak ruk' ri ukamikal ri alaj chij.

ARE WA' RI XE'L LOQ' PA RI NIMALAJ K'AXK'OLAL RI XK'ULMATAJIK CHO RI UWACHULEW → ARE WA' RI XJEQI'K KIK'U'X CHIRIJ RI DIOS, RUMAL RI' RI DIOS XUKUY RI KIMAK RUK' RI UKAMIKAL RI ALAJ CHIJ.

L. APOCALIPSIS 7:17 Rumal cher ri alaj chij ri t'uyul pa ri t'uyulib'al are keyuq'un na konojel xuquje' kuk'am na b'ik kib'e chuchi' ri k'aslik taq nima', ri Dios kusu' na ronojel ri uwa'l kib'oq'och.

RI ALAJ CHIJ RI K'O PA UNIK'AJAL RI Q'ATB'ALTZIJ KUYA'O WA CHKE → RI DIOS KUCHUY B'IK RONOJEL RI UYA'L WACHAJ CHKECH.

(Ri nuk'u'x pa in wach — ri k'isb'al etaman rech ri b'inem are jun alaxik man kojtal taj urajil, che ronojel tinamit, taq'ui chwach ri tem. Jun tzij xa jun kutzijo ronojel ri k'iyal winaq junam: ¡KOLIK! Xkichuj ri kiretz'yaq saq pa ukik'el ri Jesús, ri kub'ix Alaj Chij rech ri Dios che, xuquje' ri uq'ab' ri Dios kusul ri koq'ej.)

B'AQ'IJ KI'B' CHI'AJ

1 PEDRO 1:5 Rumal cher ix ri' ri ixchajitalik rumal ri ukwinem ri Dios rumal ri ikojob'al k'a chopan na ri q'ij are kak'ut chi'wach ri kolotajem pa taq ri k'isb'al taq q'ij. **[G4991 soteria ■]**

CHAJIM RUMAL RI UCHUQ'AB RI DIOS PA KOJONIK → PA RI KOLOTAJEM KAJILAN CHI UK'UTIK PA RI K'ISBAL Q'IJ.

2 TIMOTEO 1:12 Rumal wa' kinriq k'ax. Man kink'ix ta k'ut rumal cher weta'm jachin che in kojoninaq wi, xuquje' ku'l na k'u'x chi k'o ukwinem chinuyakik pa ri k'isb'al q'ij, ri waye'm. **[G5442 phulasso ■]**

WETA'AM UJACHIN RI XINKOJON WI → ARE' K'O UCHUQ'AB' CHUCHAJIJ RI XINYA PA UQ'AB' K'A CHIRI Q'IJ RI.

JUDAS 1:24 Che ri xa jun sib'alaj kwinel ri kixchajinik rech man kixqaj taj pa mak xuquje' rech kixujacho man ruk' ta ch'ulujil cho ri ujuluwem, ruk' nimalaj ki'kotemal. **[G679 aptaistos ■]**

COWCHOK CHIXUCH'UK RIJ CHUWACH TZAQ + CHIXUYA'O CHUWACH MAN K'O TA IMAK CHUWACH RI UJUYUBAL RUK' NIM KI'KOTEM.

2 CORINTIOS 13:1 Na'taj chi'we chi are urox mul wa' kixinsolij. Ronojel jastaq ri xk'ulmatajik rajawaxik kachomax na rij kuk' keb' o oxib' winaq ri qas xi'lowik. **[G3144 martus ■]**

RONOJEL JASTAQ RI XK'ULMATAJIK RAJAWAXIK KACHOMAX NA RIJ KUK' KEB' O OXIB' WINAQ RI QAS XI'LOWIK.

(Ri nuchomanik pa wanimaa' — oxib' q'alajisanel e k'o chuxukut we b'e ri', xuquje' konojel kkib'ij jun tzij: chajim. Ri Pedro kub'ij chajim rumal ri uchuq'ab' ri Dios, ri Pablo kub'ij chajim k'a pa ri q'ij ri', xuquje' ri Judas kub'ij chajim rech man katzaq taj. Pa uchi' keb' o oxib' q'alajisanel k'olik ri tzij: ri Dios ri kutaq che katkowin katkuyub'aj xuquje' katuchajij pa ri kuriqik.)

RI MUJ XUQUJE' RI UTZINIK

(Ri nuchomanik pa wanima' — jun umuxlem ulew k'o qas uk'ojlemal, xa k'u ri k'ojlemal xa taj kub'ij chawe jachin ri kab'anow re k'a ta chi ri saqil kuk'ut chawe ri jastaq wi. Ri k'utb'al rech ri Ojer Taqanik e qas muxlem keb'an rumal jun qas tz'aaq, are k'u ri tz'aaq are ri Cristo, pune ri muxlem man are taj ri qas wachb'al rech ri jastaq (Colosenses 2:17, Hebreos 10:1). Rumal ri' man kaqayako ta jun k'utb'al pa xaq jun muxlem, xane xa xewi kaqab'ij chi jun jastaq are muxlem are k'u ri saqil rech ri K'ak' Taqanik kuk'ut chi qech ri tz'aaq ri kab'anow re.)

Shadow Exodus 14:30 ➤ *read this in your Bible*

JEWA' XUKOLO RI AJAWXEL RI ISRAEL PA RI Q'IJ RI', PA UQ'AB' RI AJ EGIPTO.

Shadow Exodus 15:2 ➤ *read this in your Bible*

RI AJAWXEL ARE NUCHUQ'AB' XUQUJE' NUB'IX + ARE XUXIK NUKOLOTAJEM.

Fulfillment 1 CORINTIOS 10:1 Wachalal, man kawaj taj chi kasachan chi'we chi xk'oji' jun sutz' pa kiwi' ri e qatat qanan ojer xuquje' konojel xi'k'ow pa ri plo. **[G907 baptizo ■]** (2) Konojel xb'an kiqasana' pa ri sutz' xuquje' pa ri plo jeri' xu'x rachi'l ri Moisés.

KONOJEL RI QATAT E K'O CHUXE' RI SUTZ', XUQUJE' KONOJEL XEK'OW PA RI PLO → XEKASAX KONOJEL CHE MOISÉS PA RI SUTZ' XUQUJE' PA RI PLO.

Fulfillment 1 CORINTIOS 10:11 Xk'ulmataj ronojel we jastaq ri' rech kux jun k'amb'ejab'al no'j, xuquje' xtz'ib'axik rech kujupixab'aj rumal cher uj k'o chik pa taq ri k'isb'al taq q'ij.

[G3559 nouthesia ■]

RONOJEL WA' JASTAQ XK'ULMATAJ CHIKE CHE K'UTUB'AL → TZ'IB'ATAL CHIQE CHE QAPIXAB'AXIK.

(Ri nuchomanik — ri Israel xel loq pa Egipto chuxe' ukik'el ri alaj chij rech pascua, k'a te ri' xik'ow pa ri ja' rech ri plo, k'a te ri' xkib'ixoj: "are' xux nukolb'al", k'a te ri' xeb'ek chub'anik pa ri tzujtal ulew ruk' wa rech kaj ronojel q'ij. Ri b'e ri' kuk'a'm ri junam k'utb'al ruk' ri uchi' ja, ri b'inem, ri anin, xuquje' ri k'isb'al chak rech we tijonik ri', xuquje' ri Pablo kub'ij chi we jastaq ri' xetz'ib'ax rech qapixab'axik (1 Corintios 10:11). Ri saqil xuk'ut ri tyo'jil.)

CH'OKI'K

TITO 2:11 Rumal cher xuk'ut ri utoq'ob' ri Dios, rech koltajem, chike konojel ri winaq.

[G4992 soterios ■] [G5485 charis ■] (12) Xuquje' kuk'ut chiqawach chi kaqetzelay ri etzelal xuquje' ri rayib'al taq k'u'x rech ri uwachulew. Rech kujk'asi' pa eta'mab'al, suk'al xuquje' rech are kaqab'an ri utzilal. (13) Kaqaye'b'ej apanoq ri tyoxalaj ku'lib'al k'u'x, ri kajuluwik laj upetib'al ri utz laj qaDios xuquje' qaKolonel Jesucristo.

RUMAL CHER XUK'UT RI UTOQ'OB' RI DIOS, RECH KOLTAJEM, CHIKE KONOJEL RI WINAQ → KAQAYE'B'EJ APANOQ RI TYOXALAJ KU'LIB'AL K'U'X, RI KAJULUWIK LAJ UPETIB'AL RI UTZ LAJ QADIOS XUQUJE' QAKOLONEL JESUCRISTO.

2 TIMOTEO 4:18 Ri Ajawxel kinuchajij na che ronojel etzelal, xuquje' kinuyak na rech kinok ruk' pa ri rajawarem chila' chikaj. Che are' yo'q wi juluwem chib'e q'ij saq. Jeri'. **[G4982 sozo ■]**

RI AJAWXEL KINUHAJJ NA CHE RONOJEL ETZELAL → XUQUJE' KINUYAK NA RECH KINOK RUK' PA RI RAJAWAREM CHILA' CHIKAJ.

(Ri nuchomanik — ri b'inem kajilob' loq che ri uch'awem alaj ak'al are kub'ij "Abba, Tataxel", k'a te ri' pa ri b'inem rech ronojel q'ij, k'a te ri' pa ri anin rech ri soldado, k'isb'al re k'o pa ri korona rech k'aslemal chuxe' ri k'isb'al chak. Chiwila ri etal, G4982, rumal cher ri tzij chajij pa we k'isb'al tzujunik ri' are sozo, are ri' ri tzij rech kolotajem (2 Timoteo 4:18). Ri Ajawxel ri xatukolo pa ri uchi' ja kaxkolo na k'a pa ri ajawarem rech kaj, xa jeri' chatb'inoq, xuquje' chatk'isik.)

K'UTB'AL RETAMAB'AL

1. 1 Pedro 2:2 — Jacha' k'ak' taq ak'alab' ake'l, chirayij ri leche' rech ri tzij ri man q'oloj taj, rech rumal we' kixq'iyik:

- a) kekiyar pa ri toq'ob'
- b) kekiyar rumal ri'
- c) b'inik pa ri saq

2. Mateo 24:13 — Are k'ut ri kach'ij na k'ij pa ri k'isbal, are k'ut wa' kux na:

- a) chajim rumal ri uchuq'ab' ri Dios
- b) xkolotajik
- c) kolotajinaq

3. Filipenses 2:12 — chab'ana ri akolotajik ruk':

- a) kikotem ri man kub'ij ta
- b) xib'in-ib' xuquje' b'irb'atem
- c) kojonik xuquje' loq'oj

Are k'ut uj, ri uj rech q'ij, kojux qas q'alaj qano'j, kojuk'yaq ri ch'ich' pa qak'u'x re kojoninem xuquje' loq'anik; xuquje' che ri qajolom,

- a) ri ku'lib'al k'u'x rech kolotajem
- b) kolisanik ri k'olik chi kraq'ilik na
- c) ri chak'ab'al re ri saq

5. Hebreos 10:39 — Man uj ta k'ut e kachi'l ri e tzalinaqinaq pa k'isbal k'ax, xane uj e kachi'l ri kekojon che:

- a) ri kolik re ri iwanima'
- b) ri uk'isik ri ikojonik
- c) ri kolik re ri anima'

6. Isaías 51:6 — rumal cher ri kaj kasach na jetaq usiq', xuquje' ri uwachulew kari'jar na jetaq jun atz'yaq, xuquje' ri e k'o chupam kekamik na junam ri': are k'u ri nukolob'etajik kux na:

- a) amaq'el chi amaq'el
- b) uwach ulew man k'isay taj
- c) amaq'el

7. 1 Pedro 1:9 — Kik'ulu ri k'isb'al re ri ikojob'al, xa je':

- a) le corona re k'aslemal
- b) ri kolik re ri iwanima'
- c) ri kolik re ri anima'

RETAL RI SUK' TZIJ: 1-b · 2-c · 3-b · 4-a · 5-c · 6-c · 7-b

PU'AQ WA'E K'UTUNEM RI' K'O UB'ANOJ RECHA

→ JAS KUYA' USAQIL RI MUXU'J: ISRAEL XEL LOQ RUMAL RI KIK'EL XUQUJE' PA NIK'AJ RI MAR, XUQUJE' RI PABLO KUBIJ CHI RONOJEL RI QATIT QAMAM' "XB'ANTAJ KIMUXB'AL PA MOISÉS PA RI SUTZ' XUQUJE' PA RI MAR" (1 CORINTIOS 10:1-2). RI B'E RI XEL LOQ PA RI AJCH'EKIK'AB'AL ARE' UMUXU'J RI B'E RECH KOLOTAJEM, XA KAJAWATAJ CHI KATIJOX CHIK.

→ JAS KUB'IJ RI K'AK'A TRATADO CHI RIJ: CHUCHI' RI MAR XB'IX, "CHIXK'OJE' TA JUN TANAJ, CHIWILAJ RI KOLOTAJEM RECH RI AJAW" (ÉXODO 14:13). PA RI UTZ LAJ TZIJ KAMIK RI JUNAM KOLOTAJEM KEL B'IK PA RONOJEL RUWACH'ULEW: "ARE' UCHUQ'AB' RI DIOS RECH KOLOTAJEM CHE RONOJEL WINAQ RI KKOJONIK" (ROMANOS 1:16).

→ JAS JE' K'O KUTAYIJ RI TZIJ: RI K'ISB'AL PA MATEO 24:13 XUQUJE' RI K'ISB'AL PA 1 PEDRO 1:9 XA JUN TZIJ PA GRIEGO (G5056 TELOS). RI K'ISB'AL RI KURIQ JUN WINAQ ARE RI K'ISB'AL RE RI KOJOB'AL, RI KOLTAJEM RE RI ANIMA.

→ JAS NA KURIQ RI JUN KOTZ'IJ RI MAN K'O TA UK'ISIK: RI KAJ KESAX NA JACHA RI SIB', "XA TA RI NUKOLIK' K'O NA CHI JUMUL" (ISAÍAS 51:6), XUQUJE' RI ISRAEL KAKOLOTAJ NA "RUKUM JUN KOLIK MAN K'O TA UK'ISIK" (ISAÍAS 45:17).

→ B'E PA JUN K'OLIB'AL: RI NIMALAJ MOLAJ WINAQ UK' SAQ KATZ'Yaq (APOCALIPSIS 7:9) KUJAQIK CHO RI WA'IM RE RI K'ULANEM RE RI ALAJ CHIJ, JAWJE' RI SAQ LINO ARE "RI SUK'UMAL RE RI E SANTO'AB" (APOCALIPSIS 19:8).

→ KUB'ANTAJ NA ETAMANIK: RI B'IX PA RI MAR KUBIJ "XUX RI' NUKOLB'AL", XUQUJE' RI KOLB'AL CHI' ARE YESHUWAH (H3444) (ÉXODO 15:2). RI UB'T' RI JESÚS PETINAQ CHE RI UB'T' PA HEBREO YEHOSHUA (H3091), RI AJAW ARE KOLB'AL. XUQUJE' RI ÁNGEL XUBIJ: "KAB'IJ NA CHE JESÚS UB'T': RUMAL CHA' KUKOL NA RI UTINAMIT CHUWACH RI KIMAK" (MATEO 1:21). RI UB'T' RI KOLOL ARE RI B'IX KE RI E KOLISAN.

RE'CH TZOB'AL TZIJ PA GRIEGO

“kolotajinaq” — **G4982 sozo** — kolotajik; to'ik; chajinik; utzirisanik

"ri kuk'uyub'a ranima' k'a pa ri k'isb'al q'ij, are wa' katkolotajik"

“kolotajik” — **G4991 soteria** — toqik; utzalaj k'olem; kolik

kik'amawa'j ri uk'isb'al ri ikojob'al, are ri' ri kicolotajem ri iwanima'

“Kolonel” — **G4990 soter** — jun kolonel; jun to'l

ri Qajaw xuquje' Qakolonel Jesucristo

“alaxik chik” — **G313 anagennao** — chik alaxisanik; chik alaxem

alaxinaq chi jumul, man ruk' ta ija' ri kak'is, xane ruk' ri man kak'is taj

“keqiy” — **G837 auxano** — k'iyik; k'iyisanik

"Chirajej ri saq le'ch' ri man k'o ta ronojel itzel chirij, are ri Utzij, rech kixk'iyik rumal re"

“xk'oji' chi rilik” — **G4342 proskartereo** — chuq'ab'arik pa; k'olik uch'ij; uya'ik rib' k'a che ronojel q'ij
ri kajib' taq jastaq ri man xetani' ta wi ri nab'e iglesia chi q'ij

“chakunik” — **G2716 katergazomai** — chakunik chi tz'aqat; tz'aqatisanik; b'anik
Chakojo' ri ikolotajem rikil xibin-ib' xuquje' q'aq'al ib'.

“k'asal” — **G1127 gregoreo** — kachajin; kilo'q
chixno'jinoq, chixk'asloq, rumal cher ri ik'ulel kab'in chi k'olik

“tzalij chi rij” — **G5288 hupostello** — kutzalij rib'; kel el
Man uj ta k'o chike ri e tzelejinaq chi kanoq pa k'isik'.

“kolonik” — **G4047 peripoiesis** — jun chajinik; jun rik'ik; jun loq'om q'atom
chike ri e kojonel pa ri kolotajik re ri ranima

“Kowinaq” — **G5278 hupomeno** — chuq'ab'arik chuxe'; chuq'ab'arisaxik; chukowirisaxik
Utzalaj ri achi ri kukoch'ij ri k'axk'olil.

“k'isb'al” — **G5056 telos** — ri k'isb'al; ri k'ulb'al ri kaj k'ulmatajik; ri k'ulb'al
"kowinik k'a pa ri k'isb'al", xuquje' k'ulu ri k'isb'al re ri akojob'al

“corona” — **G4735 stephanos** — jun korona; ri uk'ur ri ajchak'apik
kuk'ul na ri korona re k'aslemal

“k'isik” — **G5048 teleioo** — tz'aqatisanik; k'isik; tz'aqatisanik chi utz
"rech kink'is ri nubinem ruk' ki'kotemal"

“Cursos” — **G1408 dromos** — jun animanik; jun b'e
ri b'e ri Pablo xutz'aqatisaj ruk' ki'kotemal

“banal” — **G159 aitos** — ri rumal; ri banol
"are ri' ajk'amal b'e rech ri kolotajem ri man k'o ta uq'isik chike konojel ri kenimanik che"

“kuk'olo” — **G5432 phroureo** — chajik; ilik pu'wi'; chajik jetaq jun chajinel
"chajim rumal ri uchuq'ab' ri Dios rumal ri kojjob'al k'a pa ri kolotajik"

“xch'eken” — **G3528 nikao** — ch'ekik; ch'ekik; k'amik ri ch'ekb'al
"Xkich'ek rumal ri kik' ri Alaj Chij."

(Ri nuchomanik pa nuparaj — chiwila' jas kab'an ri tzij. Ri Strong kub'ij chi ri soteria (G4991, kolotajem) petinaq che ri soter (G4990, kolonel), xuquje' ri soter petinaq che ri sozo (G4982, kolow). Ri kolotajem k'olik pa uk'ab' jun Kolonel, xuquje' ronojel ri tzij are' k'utuwik che jun Winaq tajin kub'an chak.)

TZIJ K'ISBAL TZ'IB'ATAJINAQ PA HEBREO

“kolotajik” — **H3444 yeshuwah** — jun kolotal jastaq; to'bal; koltajem
ri Ajaw xuxik ri nukolisanik

“kolotajinaq” — **H3467 yasha** — kolisaxik; to'ik; utz k'olem
je' ri Ajaw xukolisaj ri Israel pa ri q'ij ri'

“kolotajik” — **H8668 teshuwah** — kolik; toqik; kolob'ik
kolotajinaq pa ri Ajawxel ruk' jun kolotajik ri man k'isel taj

“k'olik chi upam” — **H3320 yatsab** — uya'ik rib'; jegelik; uk'utik rib'
chixjeqel kanoq, xuquje chiwila ri kolotajik re ri Ajawxel

“chomanik” — **H1897 hagah** — ch'awem chi jub'iq'; tzijonem chi jub'iq'; na'tab'exik
"Pa ri upixab' kuchomaj chi q'ij chi aq'ab'."

“xuk'am” — **H5375 nasa** — yaqik; eqaj; ekaj
"Ix k'amom loq pa ri alaxik, k'a pa ri ri'jab'al."

“kolow” — **H4422 malat** — elik; kolisaj; kolo'ik

Kinq'axow na iwe, xuquje' kixinkolisaj na.

“Josué” — H3091 Yehowshuwa — Ri Ajaw are kolotajem; Jehovah-xkolow
ri Hebreo b'i'aj ri kel wi ri ub'i' ri Jesús

(Ri nuchomanik pa wanimaa' — yeshuwah (H3444, kolotajik) are ri tzij ri Israel xkib'ixoj chuchi' ri plo. Ri ub'i' ri Jesús k'o ruk'u'x pa ri ub'i' Ebreyo Yehoshua (H3091), ri kraj kub'ij ri Ajawxel are kolotajik. Ri anjel xuk'am junam ri b'i' ruk' ri k'utunik pa jun sok'ij tzij, "xuquje' kab'ij na ub'i' JESÚS: rumal chi kutok' na ri utinamit chuwach ri kimak" (Mateo 1:21).)

SOURCES & CREDITS

Scripture: K'iche' of Totonacapan NT (CC BY 4.0) — a redistributable edition, looked up exactly and never machine-translated.

Alternate chapter/verse numbering reconciled with STEP Bible TVTMS (CC BY 4.0).

Strong's numbering & original-language data: OpenScriptures Hebrew Bible (CC BY 4.0); STEP Bible.org — TAHOT/TAGNT/TBESH/TBESG (CC BY 4.0); Robinson-Pierpont Byzantine Majority Text (Public Domain); Strong's dictionary, 1890 (Public Domain).

Typography: Google Noto fonts (SIL Open Font License 1.1).

© SEE MORE JESUS · wanttoseemore.com — shared under Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0).